

1.2. Što je zlostavljanje i internetsko zlostavljanje?

Što je zlostavljanje (bullying)?

Zlostavljanje je fenomen koji podjednako pogađa i dječake i djevojčice. Izraz "bullying" doslovno znači "zastrašiti" i može uključivati vrlo oštro zlostavljanje ili suptilnije oblike zlostavljanja. To je teže prepoznati jer uključuje "psihološku" agresiju, a ne fizičko nasilje.

U smislu zakona, pojam "zlostavljanja" označava agresiju ili opetovano uznemiravanje, od strane jedne osobe ili grupe ljudi, prema jednoj ili više žrtava, kako bi se kod njih izazvali osjećaji tjeskobe, straha, izolacije ili marginalizacije, kroz uznemirujuće postupke ili ponašanje, fizički ili psihički pritisak i nasilje, poticanje na samoubojstvo ili samoozljeđivanje, prijetnje ili ucjene, krađu ili štetu, uvrede ili ismijavanje zbog rase, jezika, vjere, seksualne orijentacije, političkog mišljenja, fizičkog izgleda i društvenog statusa žrtve.

Što je internetsko zlostavljanje (cyberbullying)?

U smislu zakona, pojam "cyberbullying" označava svako ponašanje ili čin, čak i ako se ne ponavlja, a koji je počinjen korištenjem telefona, interneta, razmjenom izravnih poruka, društvenih mreža ili drugih platformi. To također znači stvaranje, objavljivanje i online širenje (putem mreže, chat soba, blogova ili foruma) slika, audio ili video zapisa ili drugih multimedijских sadržaja, napravljenih u svrhu vrijeđanja časti, pristojnosti i ugleda jednog ili više žrtava, kao i krađa identiteta i lažno predstavljanje učinjeno računanim putem radi stjecanja i manipulacije osobnim podacima ili objavljivanja informacija štetnih za čast, pristojnost i ugled žrtve."

<https://www.youtube.com/embed/pDG1-BCZvTE>

Značajke zlostavljanja

Namjera je jedna od glavnih karakteristika maltretiranja. Zlostavljanje je *zamišljeno* kao način stjecanja prednosti, društvenog prestiža i osobnog zadovoljstva preko drugih. Pojedinaac-nasilnik dobiva zadovoljstvo ili prednost od vrijeđanja, napada ili ponižavanja osobe na koju je ciljao, unatoč oštroj patnji te osobe.

Ponavljanje **incidenta** je obilježje zlostavljanja, pri čemu se interakcije zlostavljanja mogu ponavljati ili se mogu snimati i dijeliti na internetu/putem društvenih medija.

Također postoji izrazita **asimetrija moći** među uključenicima: nasilnik je netko tko ima veću moć od mete, zbog dobi, snage, veličine, spola kojem pripada (općenito je muškarac jači od žene), ili popularnost unutar grupe vršnjaka.

Nadalje, **osjetljivost žrtve** na pretrpljeno nasilje, shvaćena kao ranjivost, uzrokuje da ista pokaže fizičke ili psihičke karakteristike koje je čine ranjivijom. Ponekad to navodi druge na pomisao da mete zaslužuju biti žrtve jer se često ponašaju provokativno i/ili "drugačije" od svojih vršnjaka. Podržavanje ove misli može dovesti do "okrivljavanja žrtve" što može dodatno povećati izazove onih koji su mete nasilja.

Poja?ano, tu je i **faktor oglašavanja** ?ina, odnosno težnja da osoba koja vrši nasilni?ko ponašanje o incidentu sazna što više. To se radi kako bi se zadobilo "poštovanje" i "popularnost", te kako bi se održala konstantna razina mo?i da se drugima usadi osje?aj straha.

Prisutnost interneta može dovesti do komunikacije s drugima na daljinu, što može stvoriti dojam da su radnje naizgled bez posljedica. Interakcije mogu dovesti do impulzivnog, površnog i ponekad šetnog ponašanja prema drugima na internetu. Cyberbullying je primjer za to: jednostavno je dijeliti komentare i/ili fotografije na društvenim mrežama. Me?utim, to može dovesti do toga da neki pojedinci budu meta zlostavljanja ili zastrašivanja na internetu.

INTERNETSKO ZLOSTAVLJANJE

"Cyberbullying" je svako ponašanje ili ?in, ?ak i ako se ne ponavlja, koji je po?injen korištenjem telefonske mreže, interneta, razmjene trenutnih poruka, društvenih mreža ili drugih telemati?kih platformi. Tako?er zna?i stvaranje, objavljivanje i online širenje (putem mreže, chat soba, blogova ili foruma) slika, audio ili video zapisa ili drugih multimedijских sadržaja, napravljenih u svrhu vrije?anja ?asti, pristojnosti i ugleda jednog ili više žrtve, kao i kra?u identiteta i lažno predstavljanje koje se provodi ra?unalnim putem u svrhu stjecanja i manipuliranja osobnim podacima ili objavljivanja informacija šetnih za ?ast, pristojnost i ugled žrtve."

Novi zakoni iz 2017. definiraju internetsko nasilje kao "bilo koji oblik pritiska, agresije, uznemiravanja, ucjene, uvrede, klevetanja, kra?e identiteta, izmjene, nezakonitog stjecanja, manipulacije, tretmana povreda osobnih podataka na štetu maloljetnika, izvršena elektroni?kim putem, kao i širenje internetskih sadržaja koji se ti?u jednog ili više ?lanova obitelji maloljetnika, a ?ija je namjerna i pretežita svrha izolacija maloljetnika ili skupine maloljetnika teškim zlostavljanje, , zlonamjerni napad ili ismijavanje".

Provodi se s ciljem vrije?anja, narušavanja ugleda, utjerivanja straha kod nekoga, stjecanja popularnosti u skupini ili jednostavno zabave ili razbijanja dosade. Rije? je, dakle, o namjernom maltretiranju koje se provodi na trajan i sustavan na?in, na štetu iste, odnosno njih samih, osobe/a, u kojem postoji situacija neravnoteže snaga, gdje mo?nici, virtualni u ovome slu?aju, vršiti ga na štetu onih koji su slabiji. Putem weba, publika koja svjedo?i uznemiravanju je eksponencijalno brojna i stoga je društvena povratna informacija koja slijedi još brža i optere?uju?a, ako je klevetni?ka. Iz tog razloga meta ?esto razvija paranoidne misli jer vjeruje da su i u njegovoj odsutnosti glasine na mreži o njoj neprekidne, kontinuirane i stalne.

Širok pristup ra?unalima i pametnim telefonima može dovesti do velikih koli?ina online interakcija i angažmana me?u mladima. Po?initelj zlostavljanja i meta odvojeni su ekranom ra?unala ili zaslona pametnog telefona: to onemogu?uje potpuno razumijevanje koliko je bolno ono što žrtva trpi ili koliko je ozbiljna radnja koju provodi internetski zlostavlja?. Dijeljenje fotografija, videozapisa ili privatnih podataka žrtve bez pristanka, širenje tra?eva putem tehnoloških alata i sredstava poput mobilnog telefona ili e-pošte ili provedba opetovanih prijetnji usmjerenih žrtvi, samo su neki od primjera akcije cyberbullyinga.

<https://www.youtube.com/embed/vtfMzmkYp9E>

GLAVNE ZNA?AJKE

Mogućnost posjedovanja anonimnog identiteta otežava ulaženje u trag počiniteljima zlostavljanja i otežava medijaciju. Jednostavnost pristupa mreži također omogućuje da materijali postavljeni online kruže **tiho** i bezuvjetno bez **vremenskih ograničenja** te da dugo ostanu na web stranicama. U ovoj situaciji, psihološki mehanizam **moralne neangažiranosti** (Bandura, 2002.) može biti ono što tjera internetskog zlostavljača da nastavlja napadati metu. Ono što se naziva "dehumanizacija žrtava" događa se kada se internetski zlostavljač na kraju ogradi od nezadovoljstva koje bi im bilo prouzročeno. Ovo izravnavanje empatije, (shvaćeno kao sposobnost da se "navuče cipele drugoga"), usporava ili blokira razumijevanje patnje drugih ili posljedica njihovih postupaka prema osobi koja je meta. Zapravo, kod internetskog zlostavljanja, nepostojanje stvarnog kontakta između nasilnika i ciljane osobe (kontakt licem u lice) olakšava i pojačava dehumanizaciju. Nadalje, odsutnost prostornih i vremenskih ograničenja omogućuje pojavu da se širi posvuda i beskonačno tijekom vremena, dok nevidljivost i mogućnost stvaranja lažne osobnosti i virtualnog identiteta omogućuje internetskom nasilniku povećanje vlastite moći: također iz tog razloga razina dezinhibicija je visoka, što dovodi do drugačijih obrazaca radnji ili ponašanja od onih koje bi činili u stvarnom životu. Zapravo, mogućnost da budete "druga osoba" na internetu može oslabiti etička ograničenja. Nadalje, nepostojanje odnosa i znanja s drugom osobom dodatno pojačava ovaj čimbenik: u nekim slučajevima internetsko zlostavljanje može uključivati ljude koji se zapravo ne poznaju.

Razlika između zlostavljanja i internetskog nasilja

Iako govorimo o dva štetna fenomena koji štete dobrobiti drugih ljudi, postoje višestruke i bitne razlike između bullyinga i cyberbullyinga. Općenito, akteri u zlostavljanju dobro su definirani i predstavljaju ih zlostavljač, navijači, meta i promatrači. Zlostavljači se često razvijaju između ljudi iz iste škole ili iste tvrtke, između ljudi koji se međusobno poznaju. Zapravo, epizode se često događaju u razredu, školi, u sportskim grupama i odvijaju se u točno određeno vrijeme: tijekom odmora, na putu od kuće do škole, u svlačionicama sportskog centra. U ovom fenomenu evidentna je potreba nasilnika da se učini "vidljivim", da bude u središtu pozornosti: stupanj dezinhibicije "nasilnika" u tim slučajevima često ovisi i o grupnoj dinamici. Nasilnik provodi agresiju, bez obzira na posljedice svojih postupaka koje izazivaju patnju kod „žrtve“.

Što se tiče cyberbullyinga, s druge strane, ljudi iz cijelog svijeta mogu biti uključeni, čak i oni koji se ne poznaju. Materijal se može dijeliti po cijelom svijetu i kružiti webom u bilo kojem trenutku, čak i ostati na stranicama dulje vrijeme. U ovom fenomenu zlostavljač zapravo provodi stvari koje bi u stvarnom životu bile ograničene, možda i zato što je njegova moć više povećana nevidljivošću i činjenicom da ne može konkretno vidjeti učinke njegovih postupaka/djela. Studija koju su proveli neki znanstvenici istaknula je da se oni koji su doživjeli izvanmrežno zlostavljanje mogu uključiti kao agresori na mreži, mijenjajući uloge u ta dva konteksta, možda vođeni anonimnošću i željom za osvetom (Ybarra i Mitchell, 2004.).

